

POLICY BRIEF 2026:2

Näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi. julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.

Koronapandemian hallinta Suomessa: opit, haasteet ja kehittämiskohteet

Henri Vogt, Mari Taskinen, Waltteri Immonen, Aaron Kling, Pekka Pohjankoski, Elina Hakoniemi, Lotta-Maria Oksanen, Juha Tuomala, Tuulia Hakola-Uusitalo, Harri Jalonen, Aino Rantamäki, Ville-Pekka Niskanen, Petri Uusikylä, Kari Jalonen, Lari Hokkanen, Tarja Sironen, Jenni Pettersson

Suomi selvisi koronapandemian hallinnasta kokonaisuutena hyvin, mutta kriisin pitkittyessä haasteet kasvoivat. Hyvää selviytymistä selittivät erityisesti vahvat instituutiot, kokonaisturvallisuusmalli ja ennakkoon luodut yhteistyörakenteet. Instituutioiden toimintakyky ja luottamuksen turvaaminen ovat keskeinen osa kriisivarautumista, ja niistä tulee pitää huolta. Yhteiskunnan tulee myös pyrkiä ehkäisemään rakenteellisia haavoittuvuuksia, jotka yleensä korostuvat kriisiaikoina. Parempi varautuminen edellyttää myös entistä systeemisempää otetta sekä joustavaa ja oppivaa hallintaa epävarmuuden oloissa.

Tutkimuksessa selvitettiin pandemian hallinnan onnistumisia, oppeja ja kehittämiskohteita

Pandemiankriisin opetukset (PAKO) -hankkeessa selvitettiin Suomen koronapandemian hallintaa järjestelmätasolla sekä siihen liittyneitä onnistumisia, haasteita ja kehittämiskohteita. Valtioneuvoston rahoittaman tutkimuksen toteuttivat vuosina 2024–2025 Turun, Helsingin ja Vaasan yliopistot, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus ja Demos Helsinki. Tutkimus perustui hallitusohjelman kirjaukseen laaja-alaisesta koronapandemian opetuksia käsittelevästä tutkimushankkeesta.

Hanke jakautui kuuteen osatutkimukseen, joissa tarkasteltiin epidemiologiaa, oikeudellista kehikkoa, kriisijohtamista ja varautumista, taloudellista kehitystä, sosiaalista kestävyyttä ja luottamusta sekä näyttöpohjaisuutta ja tutkimustiedon käyttöä kriisiajan päätöksenteossa. Tutkimuksen tavoitteena oli tarjota monitieteinen kokonaisarvio koronapandemian hallinnasta Suomessa.

Hankkeen tulokset on koottu loppuraporttiin, joka täydentää aiempia suomalaisia koronaselvityksiä ja kytkeytyy myös osaksi eurooppalaista kriisikeskustelua. Tämä *policy brief* -julkaisu tiivistää loppuraportin keskeiset politiikkasuositukset ja palvelee päättäjiä ja hallinnon toimijoita heidän suunnitellessaan keinoja tulevaisuuden kriiseihin varautumiseksi ja suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyiden vahvistamiseksi. Julkaisu tarjoaa myös näkökulmia käynnissä oleviin yhteiskunnan strategisiin ja lainsäädännöllisiin uudistusprosesseihin.

Tutkimuksen aineisto ja menetelmät

Tutkimus perustui suurelta osin laajoihin kirjallisuuskatsauksiin. Katsaukset olivat teemaattisia ja kartoittavia, eli niissä pyrittiin hahmottamaan mahdollisimman kattavasti kunkin tutkimusteeman koronatautia Suomessa käsittelevä tutkimuskirjallisuus ja koostamaan näiden pohjalta järjestelmällinen kokonaiskuva.

Kirjallisuuskatsausten ohella aineistoina hyödynnettiin asiantuntijahaastatteluja sekä paneeli-, työpaja-, kyselytutkimus- ja dokumenttiaineistoja. Epidemiologiaan keskittyvässä tutkimuksessa käytettiin kirjallisuuskatsauksen ohella terveysviranomaisten ohjeita, kansainvälisiä suosituksia sekä uutisaineistoa. Kriisijohtamisen

osalta kuva täydentyi Delfoi-asiantuntijapaneelilla ja sidosryhmätyöpajoilla. Sosiaalista kestävyyttä käsittelevässä tutkimuksessa hyödynnettiin kansalaismielipidepaneelia luottamuksen eriarvoisuuden ja uhkakuvien kokemuksista. Näyttöpohjaista päätöksentekoa koskeva tutkimus pohjautui kirjallisuuskatsauksen sijasta virkahenkilöiden fokusryhmä- ja yksilöhaastatteluihin. Lisäksi koko tutkimuksessa hyödynnettiin hankkeen kahden sidosryhmätyöpajan aineistoa.

Tutkimuksessa yhdisteltiin monitieteisesti useita eri tutkimuksellisia näkökulmia. Pandemiaa tarkasteltiin systeemisenä ilmiönä eli laaja-alaisena yhteiskunnallisena kokonaisuutena, jossa eri sektorit ja toimijat ovat keskinäisriippuvaisessa suhteessa toisiinsa nähden. Arviointi kohdistui yksittäisten toimenpiteiden sijasta siihen, miten eri sektorit toimivat yhdessä. Tällöin pandemianhallinnan onnistuminen määrittyy järjestelmän kykyä sopeutua, oppia ja ylläpitää toimintakykyä muuttuvissa tilanteissa.

Tutkimuksen läpileikkaavia teemoja olivat epävarmuus ja hallinnan joustavuus. Epävarmuus viittaa siihen, että kriisissä tietopohja on puutteellinen ja nopeasti muuttuva. Koronapandemiassa epävarmuutta lisäsi myös laajempi monikriisin konteksti, jossa terveyskriisi kietoutui taloudellisiin, geopoliittisiin ja sosiaalisiin jännitteisiin. Hallinnan joustavuus puolestaan viittaa hallinnon kykyyn mukautua muuttuvaan tilanteeseen, oppia kriisin aikana ja kehittää toimintatapojaan. Tätä lähestymistapaa kuvataan käsitteellä *adaptive governance*, joka korostaa sopeutumiskykyä, kokeilevuutta, oppimista ja tiedon jatkuvaa päivittämistä.

Epävarmuus ja joustavuus kietoutuvat yhteen: kriisiaikana päätöksenteon logiikka muuttuu, kun tieto ja toiminta limittyvät niin, että tehdyt päätökset myös tuottavat tietoa, jota seuraavat päätökset hyödyntävät. Kriiseissä hallinnon sopeutumiskykyä rajoittaa myös poliittinen ja yhteiskunnallinen epävarmuus ja voimakas julkinen paine, tehden suurista suunnanmuutoksista vaikeita. Varhaisista ratkaisuksista muodostuu helposti polkuriippuvuuksia, jotka kaventavat myöhempää liikkumavaraa, haastaen joustavuuden ja kriisinaikaisen oppimisen vaatimuksia.

Tulokset ja johtopäätökset: Suomi selvisi pandemiasta hyvin – kriisin pitkittyminen aiheutti haasteita

Tutkimus pohjautui ensisijaisesti tieteellisen tutkimuksen synteeseihin. Tutkimus täydensi Suomessa ja Euroopassa vuodesta 2020 tehtyjä keskeisiä koronakriisiselvityksiä (ks. tarkemmin loppuraportin luku 2). Siinä missä varhaisimmat suomalaiset selvitykset painottuivat akuuttiin taudin hallintaan, myöhemmissä arvioinneissa siirryttiin yhä selvemmin pandemian pitkäkestoisten yhteiskunnallisten vaikutusten, kriisijohtamisen rakenteiden ja varautumisen tarkasteluun.

Yhteenvetona aiemmat Suomessa tehdyt tutkimukselliset selvitykset korostavat neljää keskeistä johtopäätöstä pandemian opeista:

1. Kriisijohtamisen rakenteellinen selkeys ja poikkihallinnollinen koordinaatio olivat puutteellisia.
2. Varautumisen, harjoittelun ja tilannekuvan ennakoinnin merkitys on keskeinen kriisin hyvässä hallinnassa.
3. Asiantuntijuuden ja tutkimustiedon kytkentä päätöksentekoon on Suomessa kriisitilanteessa vajavaista.
4. Lainsäädäntö ei kaikilta osin kyennyt tarjoamaan riittävän selkeää toimivaltakehystä.

Kokonaisuutena Suomen koronapandemian hallinta näyttäytyi näissä selvityksissä kaksijakoisena: akuutti reagointi oli monin paikoin tehokasta, mutta samalla kriisi paljasti merkittäviä rakenteellisia, institutionaalisia ja sosiaalisia haavoittuvuuksia. Tulevaisuuden kriisinkestävyys edellyttäisi siirtymistä operatiivisesta reagoinnista strategisesti johdettuun, monialaiseen ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen pyrkivään varautumiseen.

Hankkeessa tehty tutkimus ei juurikaan muuttanut tätä kuvaa, vaan syvensi sitä. Tutkimus vahvisti käsitystä siitä, että Suomi selviytyi koronapandemiasta verrattain hyvin. Oikeudellinen kehikko toimi pääpiirteissään, hallinto säilyi toimintakykyisenä ja tukitoimet tukivat sopeutumista. Suomi myös reagoi kriisiin nopeasti ja laajasti tukitoimin, jotka hillitsivät kielteisiä talousvaikutuksia yrityksiin ja yksilöihin. Myös institutionaalinen luottamus pysyi vahvana.

Pandemian pitkittyessä ilmeni kuitenkin myös haasteita. Kriisi paljasti tiedonhallinnan siiloutumista, epäselvyyksiä hallinnonalojen ja -tasojen koordinaatiossa sekä viranomaisten välisissä toimivaltasuhteissa. Myös viestinnässä oli puutteita, sillä aina ei

ollut selvää, olivatko rajoitukset velvoittavia määräyksiä vai suosituksia. Tietopohja viruksen ilmavälitteisyydestä vahvistui hitaasti. Lisäksi tautitilanteen jatkuessa kriisin haitalliset vaikutukset kohdistuivat erityisen voimakkaasti jo valmiiksi haavoittuviin ryhmiin ja haavoittuvuudet myös kasaantuivat.

Kokonaisuutena pandemianhallinta näyttäytyi tutkimuksessa osana suomalaista pitkää kriisivarautumisen traditiota, jossa vahva lainsäädäntö, hallinnollinen kapasiteetti ja luottamus muodostavat keskeisen perustan. Suomen suhteellisen hyvää selviytymistä selittivät keskeisesti vahvat instituutiot, kokonaisturvallisuuteen perustuva varautumismalli ja ennakkoon luodut yhteistyörakenteet. Korkea institutionaalinen luottamus edisti kriisin hallintaa mahdollistamalla rajoitustoimien hyväksyttävyyttä, rokotushalukkuutta ja kansalaisten vastuullista toimintaa. Historialliset kerrostumat – esimerkiksi vahva legalismin perinne, poikkeuslakien jatkumo ja huoltovarmuusajattelu – loivat toimivan perustan hallinnalle.

Keskeiset johtopäätökset osatutkimuksittain

Epidemiologiaa ja suojaustoimia käsittelevässä tutkimuksessa havaittiin, että tartuntareittejä, erityisesti ilmavälitteisen leviämisen merkitystä, koskeva tutkimustieto tarkentui vasta ajan myötä, mikä vaikutti suojautumiskeinojen painotuksiin. Tulevissa pandemioissa on tärkeää huomioida hengitysteissä esiintyvien infektioiden ilman kautta leviäminen. Painopistettä tulisi siirtää kohti pitkäaikaista kerroksellista riskienhallintaa, jossa tekniset ja organisatoriset suojautumiskeinot sekä esimerkiksi rokotteet vähentävät tarvetta laajoille yhteiskunnallisille suluille ja auttavat suuntaamaan rajoitustoimia riskipaikkoihin. Koronapandemia toi myös näkyväksi infektioriskien pitkäaikaisuuden ja infektioiden pitkäaikaisvaikutukset. Selkeä onnistuminen oli tartuntojen pitäminen matalalla ennen laajaa rokotekattavuutta. Tehokas yhteistyö usean osapuolen välillä näytteenkeruussa ja käsittelyssä oli selkeä vahvuus, joka mahdollisti nopean seulontakapasiteetin nostamisen. Jätevesiseuranta ja genomisekvensointi osoittautuivat tärkeiksi varhaisiksi varoituskeinoiksi uusien varianttien ilmenemisestä.

Oikeudellisessa arviossa ilmeni, että lainsäädännön aukot ja joustamattomuus vaikeuttivat pandemianhallintaa. Valmiuslainsäädäntö osoitti raskautensa ohella myös toimivuutensa. Viranomaisten toimivaltasuhteissa oli ajoittain epäselvyyksiä ja lainvalmistelu kuormittui. Oikeudellinen järjestelmä tarjosi kuitenkin välineet torjuntatoimiin ja hallinto pysyi toimintakykyisenä. Perusoikeuksien rajoittaminen edellytti jatkuvaa välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden arviointia, joka ei aina ollut riittävän johdonmukaista. Joissain tilanteissa suositusten ja velvoittavien normien välinen raja hämärtyi. Eduskunnan perustuslakivaliokunta tarjosi pääosin toimivan foorumin rajoitustoimien arvioinnille. Ruuhkautumisesta huolimatta tuomioistuinten työssä korostui normaalin

toiminnan jatkuvuus, ja ylimmät laillisuusvalvojat toimivat pandemiassakin ripeästi. Oikeudellisesta näkökulmasta on tarpeen kehittää muun muassa ennakkollista varautumista lainsäädännön joustavuuden kautta, kriisitilanteissa mitoittaa lainvalmistelu olennaisimpaan riittävän tilannekuvan perusteella sekä arvioida perusoikeuksien johdonmukaista toteutumista eri rajoitustoimien yhteydessä.

Kriisijohtamista ja varautumista käsittelevässä tutkimuksessa ilmeni, että Suomen valmiusjärjestelmä on institutionaalisesti vahva, mutta systeemisesti haavoittuvainen. Kokonaisturvallisuuteen perustuva malli, jossa julkinen sektori, elinkeinoelämä ja kansalaisyhteiskunta muodostavat yhteistyöhön perustuvan verkoston, loi perustan koordinoitulle kriisivasteelle. Ennakkoon rakennetut verkostot ja harjoitukset tukivat tiedonvaihtoa erityisesti alue- ja paikallistasoilla. Pandemia paljasti kuitenkin siiloutuneisuutta tiedonhallinnassa, puutteita kriisiviestinnän rakenteissa sekä epäselvyyksiä hallinnonalojen ja -tasojen välisessä koordinaatiossa. Huoltovarmuusjärjestelmä toimi tiedonjaon ja toimitusketjujen osalta, mutta materiaalivarautumisessa ja hankintaprosesseissa paljastui puutteita.

Talousvaikutusten arvioinnissa todettiin, että sosiaaliturvamuutokset ja yritystuet tukivat pandemian aikana kotitalouksien ja yritysten selviytymistä. Pandemian alkuvaiheessa tuet onnistuivat suojaamaan talouden perusrakenteita ja lieventämään kriisin välittömiä kielteisiä seurauksia, kuten työttömyyden kasvua ja konkurssien lisääntymistä. Koronatukien kohdentaminen ja niistä irtaantuminen osoittautuivat kuitenkin ongelmallisiksi. Huonosti kohdennetut ja pitkään jatkuneet tuet kasvattivat julkista velkaa ja lisäsivät tulevaa sopeutustarvetta. Koronakriisi osoitti, että poikkeuksellisiin shokkeihin varautuminen edellyttää riittäviä julkisen talouden puskureita sekä selkeää ja ennakoivaa strategiaa poikkeustoimista irtautumiseksi kriisin jälkeen.

Sosiaalista kestävyyttä ja luottamusta koskeva tutkimus osoitti, että institutionaalinen luottamus pysyi korona-aikana kokonaisuudessaan suhteellisen korkeana, mikä vaikutti hallinnan onnistumiseen. Erityisesti luottamus terveysviranomaisiin säilyi korkeana. Toisaalta koronakriisi syvensi rakenteellisia eriarvoisuuksia. Haavoittuvuuksien kasautumisen tunnistaminen ja niitä hoitavien instituutioiden riittävä resursointi ovatkin kriisitilanteessa sosiaalisen kestävyuden ja luottamuksen edellytyksiä. Kriiseissä tulee myös tunnistaa, millainen täydentävä rooli kansalaisjärjestöillä tai muilla kolmannen sektorin toimijoilla voi olla heikossa asemassa olevien tukemisessa.

Näyttöpohjaista päätöksentekoa arvioivan tutkimuksen mukaan klassinen ihanne parhaaseen mahdolliseen saatavilla olevaan tietoon perustuvasta päätöksenteosta oli suomalaisessa kriisinhallinnassa vahva. Tiedon saatavuuteen ja käytettävissä olevan tiedon määrään panostettiin laajasti sekä hallinnon sisällä että laajemmin yhteiskunnassa. Näyttöpohjaisuuden toteutuminen ei kuitenkaan ollut tasaista halki koronakrii-

sin, vaan siinä on tunnistettavissa keskeisiä vaiheita ja muutoksia kriisin aikana. Kriisitalanteissa päätöksenteko tapahtuu epävarmuuden, kiireen ja erilaisten arvojen ristipaineessa. Epävarmuudesta ei tällaisessa tilanteessa päästä kokonaan eroon, mutta sen sietämiskykyä voidaan vahvistaa sekä päätöksenteossa että myös laajemmin yhteiskunnassa. Tutkimustiedon rooli on keskeinen epävarmuuden poistamisessa, mutta sen tulkinta ja yhteensovittaminen eri tietolähteiden kanssa vaatii toimivia rajapintoja tiedontuottajien ja päätöksentekijöiden välillä.

Yhteenveto suosituksista ja toimenpide-ehdotuksista: Tulevaisuuden kriisit edellyttävät systemisempää ja oppivampaa hallintaa

Hankkeen loppuraportissa esitetään 18 yleistä suositusta ja niihin liittyviä konkreettisia toimenpide-ehdotuksia Suomen kriisivarautumisen parantamiseksi. Loppuraportissa suositukset luokitellaan tutkimusasetelman mukaan systemisyyden, epävarmuuden ja joustavuuden läpileikkaavien teemojen mukaisesti. Alla suositukset on kuitenkin tiivistetty temaattisesti jaoteltuina terveyden, oikeudellisen kehyksen, johtamisen ja koordinoinnin sekä talouden ja sosiaalisen kestävyyskategorioihin.

Suositukset ovat suuntaa-antavia. Niiden tarkoituksena ei ole haastaa onnistumisia, vaan luoda edellytyksiä entistä parempaan toimintaan tulevaisuuden terveys- ja muissakin kriiseissä. Kriisivarautumisen toimijoille tulee varata riittävät resurssit niiden jatkokehittämiseen.

Suosituksissa korostuu se, että kriisivarautumisen keinot tulee rakentaa silloin, kun kriisi vielä ei ole päällä. Tulevaisuuden kriisinkestävyys vahvistaminen edellyttää entistä vahvempaa kokonaisvaltaista systemistä ajattelua, hallinnon kykyä toimia epävarmuuden oloissa joustavasti ja oppivasti, koordinaation kehittämistä sekä riittävästi instituutioiden resurssointia.

Terveys

- Siirretään painopiste pitkäaikaiseen infektoriskien hallintaan, mikä vähentää myös epidemioiden aiheuttamaa infektiokuormaa ja pandemiariskejä. Tunnistetaan vaihtoehdot terveysturvalliseen mahdollistamiseen. Osana tätä ovat mm. infektoriskin huomioiva rakentaminen ja tekniset ratkaisut sekä monipuolinen tartuntareittien huomiointi. Toisaalta vakavassa pandemiatilanteessa tulee olla mahdollisuus tehdä tarvittavia lisätoimia.

- Vahvistetaan yhteistyötä eri tahojen välillä sekä lisätään resursseja terveydellisen tietopohjan ajantasaisuuden varmistamiseksi. Tiedonkulkua tukevat ennen akuuttia tilannetta luodut kanavat tiedon kulun varmistamiselle, suunnitelmat uuden tiedon keräämiselle muuttuvassa tilanteessa ja monitieteellisen osaamisen huomioiminen. Varmistetaan päätöksenteon perustan dokumentointi ajantasaisuuden varmistamiseksi.
- Huomioidaan pandemian pitkäaikaiset terveysvaikutukset nykyistä paremmin. Tulevissa pandemioissa arvioidaan alusta lähtien pitkäaikaisvaikutuksia ja niiden terveydelisiä ja taloudellisia seurauksia.
- Luodaan vastuutaho koronaviruksen pitkäaikaishaittojen seurannan, hoidon ja tutkimuksen kehittämiseksi Suomessa sekä muodostetaan torjuntatoimista vastaavien tahojen (esim. THL, TTL, AVI, STM, TUKES, yliopistot, hyvinvointialueet) asiantuntija- ja viranomaiselin, joka rakentaa pitkäjänteisesti laajan ja monitahoisen tietopohjan ja auttaisi huomioimaan tiedonkäytön ja käytännön haasteet.

Oikeudellinen kehys

- Kehitetään normaaliolojen lainsäädäntöön mahdollisuuksien mukaan porrastettuja kriisisääntely- ja poikkeusmenettelyjä, jotka antaisivat kriisitilanteessa toimivaltaiselle viranomaiselle mahdollisuuden tehdä tarkkarajaisia mukautuksia sääntelyn vaatimukseen.
- Varmistetaan varhainen, riittävän kattava tilannekuva kriisiajan lainvalmistelussa.
- Todetaan kriisissä ei-sitova viranomaisohjeistus nimenomaisesti sitomattomaksi.
- Tarkastellaan rajoitustoimia kokonaisuutena pyrkien johdonmukaisuuteen.
- Kiinnitetään huomiota välttämättömyys- ja oikeasuhtaisuusarvioissa käytettyjen kriteerien läpinäkyvyyteen.
- Rajoitustoimia asetettaessa huomioidaan ja perustellaan lainvalmistelussa valittu sääntelytekniikka (onko rajoituksen perusteena esim. valtioneuvoston asetus vai hallintoviranomaisen päätös), jotta yksilöiden joutuminen tarpeetta erilaiseen asemaan oikeusturvan ja rajoitustoimien valituskelpoisuuden osalta voidaan välttää.

Johtaminen, koordinointi ja näyttöpohjainen päätöksenteko

- Täydennetään instituutiolähtöistä kriisijohtamista systeemisellä toimintamallilla, joka tukee mukautumista muuttuviin tilanteisiin. Systeminen kriisijohtaminen eroaa perinteisestä instituutiolähtöisestä lähestymistavasta siinä, että se ei perustu ennalta määrättyihin sääntöihin ja vastuusuhteisiin, vaan jatkuvaan vuorovaikutukseen ja oppimiseen.
- Rakennetaan näyttöpohjainen kriisinhallinta systeemiseksi toimintamalliksi, joka edistää yhteistä tulkintaa, avointa tiedonvaihtoa ja nopeaa reagointia muutoksissa.
- Kehitetään näyttöpohjaista päätöksentekoa siten, että epävarmuuden eri ulottuvuudet tunnistetaan ja avataan niistä johtuvia kriisihallinnan lukkoja. Keskeistä on kehittää epävarmuuden sietokykyä, esimerkiksi viestimällä avoimemmin epävarmuuksista päätöksenteon tietopohjassa.

- Hahmotetaan valtionhallinnon varautumissuunnitelmissa tieteellinen näkökulma hallinnon luottamuksen mahdollistajana, eikä pelkästään hallinnan strategiana.
- Siirrytään kriisiajan päätöksenteossa selkeämmin malliin, jossa päätökset tehdään vaiheittaisina ja määräaikaisina ja niiden jatkaminen, muuttaminen tai purkaminen kytetään ennalta sovittuihin arviointipisteisiin.

Talous

- Laaditaan julkisen talouden sopeutussuunnitelma heti akuutin kriisin hellitettyä. Suunnitelman tulee sisältää ennakoitua menojen leikkaukset ja tulolisäykset, joilla korjataan kriisin aiheuttamaa julkisen talouden epätasapainoa.
- Vahvistetaan tukitoimien määräaikaista sekä luodaan selkeä strategia niistä irtautumiselle.
- Panostetaan tilastoaineistojen ja tietojärjestelmien kehittämishankkeisiin siten, että valmistelussa on tulevaisuudessa käytettävissä ajantasaiset tilastotiedot. Viranomaisilla tulee olla esimerkiksi mahdollisia tukipäätöksiä varten käytettävissä nykyistä reaaliaikaisempaa tietoa yritysten kiinteistä kustannuksista, palkkakuluista ja liikevaihdosta.

Sosiaalinen kestävyys

- Rakennetaan kriisikestävyyttä systemaattisesti yhdessä yhteisöjen ja järjestöjen kanssa.
- Puututaan rakenteellisiin sosiaalisen kestävyuden ongelmiin ja erityisesti rakenteelliseen ja kasautuvaan eriarvoisuuteen ennen akuuttia kriisiä ja tunnistetaan erityiset haavoittuvuudet varautumisen varalta.
- Allokoidaan haavoittuvien ihmisten kanssa työskenteleville toimijoille erityisiä resursseja kriisitilanteessa.
- Sisällytetään hallinnon systeemiseen ajattelutapaan sosiaalipoliittinen näkökulma, joka sisältää sosiaalisen kestävyuden rakenteet osana kriisivarautumista ja -resurssointia.

Lisälukemista

Vogt, H., Oksanen, L., Pettersson, J., Sironen, T., Aivelo, T., Zöldi, V., Jalonen, H., Uusikylä, P., Niskanen, V., Rantamäki, A., Heino, M., Ahonen, P., Pohjankoski, P., Brunila, T., Hakola-Uusitalo, T., Tuomala, J., Immonen, W., Värttö, M., Vastapuu, L., Hekkala, M., Mäkelä, E., Helske, S., Hakoniemi, E., Jalonen, K., Hokkanen, L., Rainio-Niemi, J., Taskinen, M., Salminen, J., Rajavuori, M. (2026) Koronapandemian hallintaa ja saadut opit Suomessa. Koronapandemian opetukset -tutkimushankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2026:2.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-974-5>

Jalonen, K., Hakoniemi, E., Hokkanen, L. (2026) Epävarmuuden kestäväään päätöksentekoon pandemian opein. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan artikkelisarja 1/2026.

<https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=49501>

Uusikylä, P., Jalonen, H., Rantamäki, A., Niskanen, V.-P., Ahonen, P. (2025) Mitä tutkimus kertoo pandemiakriisin hallinnan ja johtamisen onnistumisesta? Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan artikkelisarja 4/2025.

<https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=49102>

Lisätietoja:

Valtio-opin professori Henri Vogt, Turun yliopisto. +358 29 450 3126, henri.vogt@utu.fi. Lisätietoja: utu.fi/fi/i ihmiset/henri-vogt

Pandemiakriisin opetukset (PAKO) -valtionavustushanke toteutettiin vuosina 2024–2025.
utu.fi/pandemianopit

